

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Veertig dagen (Hand. 1:3)

Het Koninkrijk van God

De hemelvaart van Jezus gebeurde 40 dagen na zijn opstanding. In die 40 dagen tussen Pasen en Hemelvaart heeft Jezus tot zijn discipelen gesproken over de dingen van het Koninkrijk van God, zoals Lukas in Handelingen 1:3 het heel kernachtig samenvat: Voordat Jezus teruggaat naar Zijn hemelse Vader moeten zijn leerlingen nog eens bepaald worden bij datgene wat Jezus tijdens zijn omwandeling op aard steeds verkondigd heeft: Het Koninkrijk van God, in zijn alomvattendheid.

Gedurende 40 dagen is Jezus aan zijn discipelen verschenen om hun duidelijk te maken wat zij moeten gaan doen, als Hij straks niet meer bij hen is; dan moeten ze, in de kracht van Zijn Geest, dat Koninkrijk van God gaan verkondigen. Hij zal met hen zijn tot aan de voleinding der wereld. Hij zal door Zijn Geest het geloof wekken op hun prediking. Hij zal hen bijstaan bij het leren onderhouden van alles wat Hij hen bevolen heeft. Tijdens alle gesprekken die Jezus gevoerd heeft met zijn discipelen in die 40 dagen tussen Pasen en Hemelvaart kwam niet alleen het verleden, maar vooral ook de toekomst in het blikveld: De Hemelvaart van Jezus vormt de verbindende schakel tussen het verleden en de toekomst van Gods heilshandelen. Immers met de Hemelvaart is Gods heilshandelen niet afgelopen, nog niet afgerond. De Heilig Geest moet nog komen. En daarom beveelt Jezus zijn discipelen om in Jeruzalem te blijven en te wachten totdat ze met de kracht van de Geest zijn toegerust om het Koninkrijk van God te verkondigen.

Getallen

Er wordt met een zekere nadruk in Handelingen 1:3 verteld over de duur van het spreken van Jezus: gedurende veertig dagen verscheen Jezus aan zijn discipelen.

Over dat getal „veertig” en andere getallen wordt veel gespeculeerd.

Nu is het in het algemeen menselijk verkeer ook wel zo, dat bepaalde getallen óf de voorkeur krijgen óf bij mensen tegenzin oproepen. Als mensen zelf een

DOOR
R. BRANDS
DEN HELDER

getal moeten kiezen, bij een loting b.v. of bij kamernummers in een hotel of iets dergelijks bestaat er vaak een zekere tegenzin tegen getallen als 'elf' en 'dertien' en een voorkeur voor 'zeven'. Zowel tegenzin tegen als voorkeur voor bepaalde getallen berust vaak op bijgeloof of op het dikwijls horen noemen van die getallen in een bepaald verband. In dit verband spreekt men dan van 'geluksgetallen' en 'ongeluksgetallen', of zelfs van 'heilige' getallen. Veel mensen hebben geloofd en geloven nog, dat bepaalde getallen een bijzondere betekenis hebben. Maar we moeten wel beseffen dat de Bijbel ons hierover geen uitsluitsel geeft. Wat getallen, die wij 'geluks' of 'ongeluksgetallen' noemen of zelfs 'heilige' getallen, betreft, kunnen we niet verder gaan dan te zeggen dat bepaalde getallen in de Bijbel steeds in een bepaald verband voorkomen en dat dat verband bepaald niet toevallig is. En daarmee wordt ons ten diepste de mogelijkheid ontnomen om met die getallen aan het rekenen en berekenen te gaan of liever gezegd aan het goochelen en voorspellen.

Veertig

Het getal veertig blijkt zo in de Bijbel op een opvallende manier voor te komen in verband met een zekere tijdsruimte. Maar nergens staat erbij, waarom nou

juist veertig en niet twintig of dertig. We kunnen dan ook niet meer zeggen dan dat al die perioden in de Bijbel waarbij het getal veertig genoemd wordt een opmerkelijke parallellie vertonen. Maar dat is dan ook zeer veelzeggend: een tijd die in veertig kan worden ingedeeld is altijd een overgangstijd, een tijd van voorbereiding op het definitieve wat erna komt.

De Bijbel biedt daarvan voorbeelden te over: de verzoeking van Jezus in de woestijn, Israëls zwerftocht door de woestijn op weg naar het beloofde land, de uitdaging van Goliath ten opzichte van de slagordes van Israël (1 Samuël 17:16), de zondvloed (Genesis 7:17), de twaalf verspieters (Numeri 13:25).

In al deze gevallen kunnen we spreken van een voorbereiding op of een overgang tot het eigenlijke dat erna komt. Maar het kan natuurlijk ook heel goed zijn dat er ook in de Bijbel perioden van 40 kunnen voorkomen, waarin het getal er niets toe doet.

Mozes (veertig dagen bij God)

Eén voorbeeld van 40 dagen als voorbereiding uit het O.T. heb ik in het voorgaande niet genoemd, omdat ik daar wat uitgebreider op wil ingaan.

In het leven van Mozes zijn eenmaal 40 dagen van heel grote betekenis geweest: de veertig dagen op de berg, waarover in het boek Exodus uitvoerig verteld wordt en waarop Mozes zelf in het boek Deuteronomium (9:11) op terug kijkt: Veertig dagen in de onmiddellijke nabijheid van God, dagen die lang duurden in de ogen van het volk, dat dacht dat Mozes nooit terugkwam. Maar voor Mozes zelf zal die tijd als een ademtocht voorbij gegaan zijn.

Na die veertig dagen kwam Mozes weer onder de mensen, maar als een ander mens, dit dan niet alleen wat het uiterlijk betreft. Hij was immers bij God in de leer geweest. God had hem de wetten gegeven, waarvan de tien geboden in steen gegrift waren en al de andere in Mozes' hoofd en hart. In die veertig dagen had Mozes gehoord, hoe het

Inhoud

- 169 Ds R. Brands,
Veertig dagen
- 170 Ds. A. van der Dussen,
Het functioneren van de
belijdenis (1)
- 171 C. Flokstra,
Wat is kunst voor een
Christen? (2 - slot)
- 171 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 173 Prof. dr H. J. Jager,
Volgen of navolgen van
Christus.
- 173 Drs O. Mooiweer,
Persschouw

volk Israël in de praktijk Gods volk moest zijn en zijn roeping moest vervullen. In die veertig dagen was de grond gelegd voor de wet: de nieuwe wijze van leven.

Onze levensstijl (na Jezus' hemelvaart)

Eenzelfde soort voorbereiding zien we voor de discipelen in de veertig dagen, die liggen tussen de opstanding en de hemelvaart van hun Heer. Veertig dagen van teruggetrokkenheid, waarin Jezus zich aan hen vertoonde en met hen sprak over alles wat Gods koninkrijk betreft; veertig dagen waarin de grond gelegd werd voor de prediking, die de apostelen later moesten gaan verrichten; veertig dagen die eindigden met de scheiding: Jezus werd in de hemel opgenomen, en na nog tien dagen wachten richtten de discipelen zich tot het volk, zoals Mozes dat eerder ook gedaan had, en verkondigden de nieuwe wijze van leven, waarin de mensen werkelijk Gods volk zouden kunnen zijn en hun roeping vervullen. Zo werd in die veertig dagen van omgang met hun Heer de levensstijl van de discipelen voorgoed gevormd, een levensstijl die ze later ook uitgedragen hebben, en die ook de onze mag en moet zijn, die gevormd kan worden in de omgang met Hem, onze opgestane en opgevaren Heer, een levensstijl die alles te maken heeft met de vervulling van de wet van het Koninkrijk van God.

Het functioneren van de belijdenis (1)

In het kader van de samensprekingen van de Ned. Geref. kerken van Haarlem en Heemstede met de Chr. Geref. kerken van Haarlem-Centrum en Haarlem-Noord, kwam dit voorjaar op een gezamenlijke kerkeraadsvergadering het functioneren van de belijdenis in Ned. Geref. kring aan de orde. Het gesprek werd gevoerd naar aanleiding van een inleiding van mijn hand. Na afloop van de vergadering werd geopperd, via 'Opbouw' bredere bekendheid te geven aan een en ander: op tal van plaatsen in het land is immers sprake van contacten tussen Ned. Gereformeerden en Chr. Gereformeerden, waarbij dit onderwerp ter sprake kan komen. In dit en het komende nummer van 'Opbouw' bied ik de lezers dan ook mijn inleiding aan; in de drie daaropvolgende nummers wil ik vervolgens nog wat opmerkingen maken over het biblicisme, de tijdgerichtheid van de belijdenisgeschriften en de binding aan de belijdenis.

Op de landelijke vergadering van de Ned. Geref. kerken in Utrecht in 1974 – 5 jaar nadat de scheuring binnen de Geref. kerken (vrijg.) zich overal in het land voltrokken had – werd een officiële verklaring aanvaard, waarin het volgende te lezen staat: „De Gereformeerde kerken in Nederland, die in deze vergadering bijeen zijn, willen elkaar als opnieuw beloven – zich gevend eerst aan de Here en ook aan elkaar – zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond van haar samengaan te vinden.” Toen in 1982 door de landelijke vergadering te Breukelen het Akkoord van kerkelijk samenleven werd aanvaard – d.w.z. de door de Ned. Geref. kerken herziene kerkorde –, werd besloten, voortgaande aan de 40 artikelen van dit Akkoord, de bovengenoemde Verklaring te publiceren. Wil men dus enig zicht krijgen op de manier van omgang in de Ned. Geref. kerken met de aloude gereformeerde belijdenis, dan onderzoekte men deze officiële uitspraak die toch wel functioneert als omschrijving van de koers die wij willen varen.

Die omschrijving is nodig gebleken, omdat het gereformeerde karakter van onze kerken is aangevochten. De breuk in 1969 is nl. meer geweest dan een ruziënd uiteengaan van twee groepen vrijgemaakten: aan de buiten-verband-raking van een klei-

DOOR A. VAN DER DUSSEN HAARLEM

ne 30.000 gemeenteleden ligt een proces van kerkelijke tucht ten grondslag. Tal van ambtsdragers zijn in de jaren zestig geschorst en soms afgezet, vanwege vermeende ondermijning van de gereformeerde leer. Mannen, die ten tijde van de Vrijmaking geëerd werden om hun Schriftuurlijke inzichten, werden nu als wolven in schaapsvacht te gevaarlijk bevonden om nog leiding te geven aan de gemeenten. Toen zij, en degenen die hun vertrouwen bleven schenken, zo noodgedwongen aan een eigen kerkelijk leven vorm gingen geven, was het dus een eerste vereiste om klaarheid te verschaffen inzake de aanklachten die tot deze kerkelijke tucht geleid hebben. Welnu, de overtuiging van de latere Ned. Gereformeerden, dat zij volstrekt ten onrechte als gevaarlijk voor de Gereformeerde kerken waren aangemerkt, heeft hen niet alleen in de jaren '60 tegen de zuiveringsdrift van de synode van Hoogeveen doen protesteren, maar hen ook in de jaren '70 aanleiding gegeven de bovengenoemde Verklaring te doen uitgaan. Zo zijn de woorden 'als opnieuw' te verstaan: wat er ook in de Ned. Geref. kerken veranderd mocht zijn door de verschrikkelijke ervaringen van het recente verleden, niet hun begeerte om in de gereformeerde traditie van Schriftverstaan verder te gaan.

Verkeren de Ned. Geref. kerken dus in het besef, dat de vrijgemaakte broeders een zeer ernstige beoordelingsfout hebben gemaakt toen zij naar het zwaard van de tucht grepen, natuurlijk wordt niet ontkend dat er een niet onbelangrijk verschil van mening was gegroeid. Er kan in het kader van deze inleiding geen sprake van zijn dit conflict ook maar oppervlakkig te analyseren; ik volsta met een enkele opmerking over het voor ons onderwerp meest relevante punt in kwestie: de waardering van de gereformeerde belijdenis. De latere Ned. Geref. kerken kwamen in de jaren '60 op voor voortzetting van de lijn, waarop de drie formulieren van enigheid gehanteerd werden als een aan de Heilige Schrift ondergeschikte norm. In de woorden van de afgescheiden theoloog Herman Bavinck: „De belijdenis der kerk (...) valt niet met de waarheid saam maar is eenen menschelijke, en dus gebrekkige reproductie van de waarheid, welke in de Schrift is neergelegd.”¹⁾ „De belijdenis (...) blijft, als feilbaar mensenwerk, revisibel en examinabel aan de Schrift.”²⁾ „Ook dwingt de kerk met deze belijdenis niemand noch bindt zij het onderzoek, want zij laat een ieder vrij, om anders te belijden en de waarheid Gods in anderen zin op te vatten; zij luistert opmerkzaam naar de bedenkingen, die eventueel tegen haar belijdenis op grond van Gods Woord worden ingebracht en onderzoekt die naar eisch van haar belijdenis zelve.”³⁾ Met dat laatste doelt Bavinck natuurlijk op NBG art. 7. Het was het enthousiasme over het levende en onuitputtelijke woord van God, en niet een modernistisch gering-schatten van de traditie, dat kritische vragen deed stellen aan het adres van de belijdenisgeschriften. Zo achtte ds G. Vissee de opzet van zondag 18 van de H.C. bijbels, maar had hij bedenkingen tegen de theologische redenering die hij erin tegenkwam.⁴⁾ Prof. dr H. J. Jager had moeite met wat DL I.12 opmerkt over het zeker worden van de

verkiezing op grond van de kenmerken die de gelovige bij zichzelf waarneemt.⁵⁾ Ds C. Vonk verwierp de dichotomistische anthropologie (het schema lichaam-ziel) van de Catechismus, en het gebruik van het woord 'onsterfelijk' in NBG art. 37.⁶⁾ Zo zijn er meer voorbeelden te geven van de bijbels/kritische benadering van de drie formulieren van enigheid, die in aansluiting aan de door Schilder, Janse, Vollenhoven e.a. op gang gebrachte beweging van de jaren '30, vele geesten in de vrijgemaakte kerken bleef boeien. Vele, niet alle; er kwam helaas een hevige reactie, die zou leiden tot de bovengenoemde tuchtmaatregelen. Een reactie, die de Ned. Geref. kerken nog altijd confessionalistisch aandoet. Men vergelijkte maar eens dat felle verbod op het stellen van zulke kritische vragen als hierboven genoemd, met wat C. Veenhof in 1959 (!) over het gevaar van het confessionalisme schreef: „Steeds evenwel was en is in de kerk van Christus het gevaar acuut, dat men de confessie zo opvat en hanteert, dat het Woord der Schriften daarachter schuil gaat en in feite niet dat gezag en die functie ontvangt, welke ze naar Gods wil hebben moet. (...) Bekend is in de gereformeerde wereld de nevenschikking van Gods Woord en de confessie, welke tot uitdrukking komt in de bekende formule: „op grond van Schrift en belijdenis”. Dat men, zo sprekend, zowel de Schrift als de confessie denatureerde, besepte men veelal niet. Ook is nog steeds acuut het gevaar, dat men de confessie leest, interpreteert en handhaaft als een wet, een contract of een notariële acte. Dit alles heeft de kerken, en speciaal de gereformeerde, gedurende de laatste eeuw onnoemelijk veel schade berokkend.”⁷⁾ Reeds Calvijn – zo blijkt uit Veenhof's betoog – waarschuwde ervoor, het geloof aan woorden en lettergrepen te binden, als ten aanzien van de waarheid zekerheid bestond.⁸⁾ De Ned. Geref. kerken verwijten de Vrijgemaakten, dat zij dát nu juist deden, en wijzen een zodanig hanteren van de belijdenis, als was het inderdaad een notariële acte, ondubbelzinnig af. De nevenschikking 'Schrift en belijdenis' maakt ons inderdaad argwanend.

(wordt vervolgd)

¹⁾ H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek I*, Kampen 1967^s, 22.

²⁾ A.w. 63.

³⁾ H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek IV*, Kampen 1967^s, 402.

⁴⁾ G. Vissee, *De Catechismuspreek*, in: *Onderwezen in het Koninkrijk der hemelen*, Kampen 1979, 142v.

⁵⁾ H. J. Jager, *Opbouw*, Xe jaargang no. 32, p. 255.

⁶⁾ C. Vonk, *De doden weten niets*, Franeker z.j., 113, 111. Vgl. C. Vonk, *Trouw blijven?* 1964, 12vv.

⁷⁾ C. Veenhof, *Prediking en uitverkiezing*, Kampen 1959, 199.

⁸⁾ A.w. 188.

Wat is kunst voor een Christen? (2) slot

Merkwaardige voorbeelden

We krijgen in deze tijd niet alleen te maken met de meest banale en vulgaire uitingvormen in de kunst maar zijn vaak niet eens op de hoogte wat de geestelijke achtergrond is van waaruit bekende kunstenaars werkten.

We praten soms gewoon de wereld na als het gaat om beroemdheden. Om een paar voorbeelden te noemen: Picasso noemde perspectief een ziekte van het oog. Hij kon zich met de gegeven scheppingsorde niet verenigen.

Mondriaan, van christelijke huize, geloofde later in de reïncarnatie en uiteindelijk in de totale overbodigheid van kunst. Gauguin zocht het paradijs op aarde en ergerde zich zelfs aan het feit, dat er niet méér kleuren bestonden. Hij stierf aan syfilis op een tropisch eiland.

Van Gogh presenteerde zich als een soort profeet maar we weten zijn dramatisch einde. Moeten we deze mensen nu bewonderen? Waren zij onze cultuurbouwers? Grote invloed hebben ze wel gehad, maar positief?

Iedereen moet nu zelf maar uitmaken wat kunst is hoor je vaak beweren en zo is de chaos compleet. Meent U echter niet dat de uitdrukking: „Ik moet kunnen zien wat het is” de maatstaf kan zijn.

Bij Jeroen Bosch kon men dat, maar hij was banaal, griezelig en absurd in zijn schilderijen en vandaag staat hij weer erg in de belangstelling bij sommige kunstenaars.

Absurde schilderijen verknoeien het voor een goed realisme en een eerlijk abstraherend experiment om opbouwend bezig te zijn zoals dat ook met andere kunstvormen het geval is. Jeroen Bosch interesseerde zich voor alles wat mystiek, occult en religieus was. Maar religieuze interesse is dus iets anders dan de wil om de Here te dienen. Het goede niet te na gesproken is in deze tijd van verwildering toch wel sprake.

Is er nog een weg terug?

Prof. Rookmaaker spoorde christen-kunstenaars aan dóór te gaan ook als ze weinig of geen weerklank vonden. Merkwaardigerwijze maken diverse kunstenaars van christelijke huize weer zeer fraai werk. Ik zou het echter jammer vinden als christenen,

DOOR C. FLOKSTRA APELDOORN

die abstract gaan schilderen of experimenteren, realisten zouden verguizen. Wil men echter meer begrijpen van beeldende kunst, dus schilderijen, plastieken e.d. dan moet men niet menen daar inzicht in te krijgen door er alleen maar over te lezen. Men moet kijken en leren kijken. Niet elk experiment als modern en dus slecht afwijzen. Uit beeldende vormen van realis-

Catechisatie

Dezer dagen zijn of worden de catechisaties stopgezet: tot ziens in augustus of september. Meer dan één dominee zal met een zucht van verlichting de spullen opbergen, de presentielijst en de boekjes. Want voor velen is het catechiseren nog verwijderd van wat de brief aan de Hebreeën aanbeveelt, nl. dat je het werk met vreugde doet en niet al zuchtende. Die presentielijst overigens, dat is een lichtpunt, want over 't algemeen behoeft er over de opkomst niet geklaagd te worden; de ouders staan er achter, dat scheelt. Maar de boekjes, dat is een groter probleem. In de kerken is een sterke opwaartse druk om toch vooral de Heidelbergse Catechismus te gebruiken en dat boekje wordt nog steeds uitbundige lof toegezwaaid: „De eeuwige jeugd van de Heidelberg”, maar reeds op de vermaarde synode van Dordrecht, 1618-1619, is er over geklaagd dat die Catechismus veel te moeilijk is voor de jeugd. Uit die nood is het „Kort Begrip” geboren.

Ik zou wel willen dat een

tische motieven is de letter ontwikkeld. Ook al leerde ieder kind op school volgens de zelfde wetmatigheid schrijven, toch krijgt ieder handschrift op latere leeftijd een eigen karakter. Handschriftkunde is niet iets mystieks Als voorbeeld het volgende: Iemand heeft een handschrift met lange lussen naar boven of resma- een logische constatering. pectievelijk naar beneden. Die persoon zou dan optimistisch respectievelijk wat pessimistisch van aard kunnen zijn. Iemand schrijft met in de woorden grafische onderbrekingen en zou wel eens iemand kunnen zijn die ook met onderbrekingen zijn werk verricht. Voor sommige beroepen denk ik, een zeer wenselijke eigenschap. Iemand vergeet steeds de puntjes op de „i” te plaatsen, dat zou letterlijk ook wel eens zo kunnen zijn. Zo zijn er, wat het handschrift betreft, nog vele voorbeelden te noemen. Nu bedoel ik met voorgaand voorbeeld niet, dat U iemands persoonlijkheid via zijn kunstwerk zou moeten ontleiden. Ik wil hiermee aanduiden, dat in veel zaken een bepaalde logica aanwezig is. De beeldtaal van een bepaalde kunstenaar kunt U met dezelfde logica tegemoet treden. Te spoedig is men geneigd te zeggen: „Ik heb geen

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

verstand van kunst”. Maar als men zijn gevoel en verstand samen laat werken en zich enige moeite getroost, zal het kijken naar kunst toch beter gaan dan men dacht.

In vroegere tijden lag de zaak minder gecompliceerd. Een schilderij maken was een vak, dat men van zijn meester leerde en later kwam er vanzelf iets persoonlijks in. De problematiek voor de hedendaagse schilder om te kunnen leven van zijn werk is mogelijk groter dan vroeger. Maakt hij zijn werk op de-

Pastorale Notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

deskundige op het gebied van het onderwijs, een goede didacticus, zijn mening eens gaf over de Catechismus als leerboek. Let wel, de Catechismus als belijdenisgeschrift staat daar buiten. Wat zou een inspecteur bij het onderwijs er wel van zeggen, als een leraar een methode gebruikte uit de zeventiende eeuw, een boekje als het Groot Haneboek bijvoorbeeld. Ik vermoed dat de inspecteur aan de directeur van de school zou vragen, of de leraar-in-kwestie zich niet eens zou kunnen laten nakijken door een psychiater. Met deze opmerking bedoel ik allerm minst hen te beledigen, die de Heidelbergse Catechismus nog behandelen en laten leren en ik kan er ter geruststelling bij zeggen, dat ik

dat zelf ook probeer. Maar ik vraag me wel af, of we daarmee niet erg achter lopen en lasten opleggen waarvan de Heer der kinderen vindt dat het niet hoeft. De orde, dat is ook al zo'n punt apart. Uit verhalen van vroeger hoor je nog sterker anecdotes dan die nu de ronde doen en de dominees stelden dan maar catechiseermeesters aan. Maar ik denk dat de leerplicht niet gunstig werkt. Wie vroeger niet van leren hield, ging werken, maar tegenwoordig moet elke jongen en elk meisje tot aan de huwbare leeftijd op school zitten, ook al baal je ervan. Dan heb je geen zin om 's avonds, op catechisatie, nóg weer eens met de armen over elkaar te zitten. Onderwijsmensen zeggen trouwens, dat de jeugd van nu maar moeilijk luisteren kan. Dat hadden wij, als catecheten, ook al begrepen. We steken dus niet de loftrompet en we hopen dat het ooit ideaal wordt, „uit de kunst”, en daar streven we naar. Met het zicht op Pinksteren kun je, eerlijk gemeend, mét je catechisanten, Bach's lied van die feestdag zingen: Vul aan wat ons ontbreekt, want stukwerk was ons pogen. (Gezang 242 : 6)

zelfde nauwgezette wijze, dan wordt het vrijwel onbetaalbaar. Het is ook niet nodig want een vlottere en meer spontane wijze van werken kan zelfs interessanter zijn. Denkt U maar aan de oude Japanse kunst. Ook worden veel meer stylen als kunst geaccepteerd dan vroeger. Overigens wordt het kijken naar Maar velen kunnen beoordelen wat mooi is. De één houdt van goede kunst soms ook boeiender. strakke lijn en de ander van gebogen. Een werkstuk kan somber van kleur zijn, fel van kleur, of kleuren hebben, die zacht op elkaar zijn afgestemd. Een voorstelling kan zeer boeiend zijn maar een schilderij kan ook boeiend van compositie, kleur en lijnenspel zijn zonder dat het iets voorsteld.

De één houdt van een groot bewerkt oppervlak en de ander van klein minitueus werk. Uiteraard zegt het werk veel van de maker. Men kan vaak niet „a la minute” weten of men iets mooi vindt op langere termijn en daarom nemen geïnteresseerden een kunstwerk vaak eerst ter observatie een poosje in hun interesse op. Tot slot wil ik nog opmerken, dat naar mijn gevoel de realiteit van de gegeven werkelijkheid allerlei eigenschappen in zich herbergt, die in wezen en van oorsprong goed zijn. De realiteit heeft op een natuurlijke wijze veel van de hierboven genoemde eigenschappen en is dus eigenlijk onuitputtelijk. Iedere kunstenaar zal die werkelijkheid so wie zo al anders interpreteren. Het is dus steeds de vraag: „Wat doen we er mee?”

Een beeldhouwster verzekerde mij eens, zonder dat ze direct van een christelijk standpunt uitging, dat de werkelijkheid en de natuur voor haar zo onuitputtelijk veel inspiratie opleverde, dat ze beslist niet abstract zou kunnen en willen werken. Verder wil ik echter niets verabsoluteren want dat maakt het voor de geïnteresseerde beschouwer alleen maar minder interessant. Want ook in abstracte kunst kan een goede kleurenharmonie en compositie heel interessant zijn. We zullen echter bereid moeten zijn onze goede smaak te laten werken en eventueel tegen de stroom op moeten roeien en ons niet als dode vissen met de stroom mee mogen laten drijven.

De gnostiek (mensen, die beweren kennis te hebben van het hogere) heeft in de hedendaagse kunst stevige voet aan wal gezet. Ze geven het doorsnee publiek graag het gevoel, dat ze dom en ondeskundig zijn en laten velen in de kou staan. De norm ligt dan bij het individu zelf en het is kunst omdat zij

het zeggen. Een christen hoeft en mag zich niet op deze wijze laten vernederen. Overigens zomaar even spreken van christelijke kunst vind ik erg gevaarlijk. Een niet-christen kan ook mooie dingen maken. Een christen zal zich echter op een geheel andere wijze verantwoordelijk voelen voor hetgeen hij maakt. Prof. Rookmaaker zei eens: „als iemand zich bekeert van het een of ander, dan zal dat zelfs in zijn werk tot uitdrukking kunnen komen.” Ook dat is toch een gezonde en logische uitspraak?

Modern

Het begrip modern is zeer relatief. Christen zijn is echter altijd modern, maar in andere zin dan de betekenis, die de wereld er aan geeft.

Overigens spreekt men reeds weer van post-moderne kunst. Achterhaald modern dus. Er zijn bouwwerken ontstaan waaraan men niet goed meer kon zien of de functie een kerkgebouw, sporthal of kantoorgebouw betrof. Héle stadswijken zijn gebouwd met de bedoeling en de illusie *het gedrag van de mensen die er woonden ten goede te beïnvloeden* maar moesten later door de geweldige criminaliteit, die er uitbrak, weer met de grond gelijk gemaakt worden. Waar mensen hun werk verabsoluteren of er te veel van verwachten betreden ze de weg van de hoogmoed en falen dan kennelijk het meest. Ik las in het schoolboek van Nobert Lynton „De moderne wereld” genoemd: „Nieuw zijn is de eis van deze tijd. Niet alleen is het gemakkelijker nieuw dan goed te zijn; het is ook gemakkelijker door het nieuwe gegrepen te worden dan door het goede.” Gelukkig voor christenen, dat ze mogen geloven dat God zelf alle dingen eens nieuw en goed tegelijk zal maken. Toch mogen we de handen niet in de schoot leggen. We mogen niet de houding aannemen van kunstenaars, die door neurotische frustraties zich isoleren en het publiek de rug toekeren. Er zijn veel niet-christen kunstenaars die rustig doorgaan en proberen nieuwe goede ontwikkelingen tot stand te brengen. Waarom zouden christenen dat dan niet doen?

Er is iets wat veel mensen echter niet begrijpen. Figuratief realisme, dus het schilderen naar de werkelijkheid geeft niet zonder meer een afbeelding van de werkelijkheid, dus zakelijk zonder persoonlijke interpretatie. Tien realisten zullen het zelfde onderwerp op tien verschillende manieren uitbeelden. Wat de schilder in wezen doet is hetzelfde als wat een dichter doet als

hij iets poëtisch of dichterlijk omschrijft. Hij legt de nadruk op het ene en laat desgewenst het andere achterwege of geeft slechts een klein deel van de werkelijkheid. Het is nooit een fotografische weergave. Bepaalde fotografie kan wel een kunst op zichzelf zijn. De kunstenaar zoekt naar accenten en een harmonisch kleurengamma, die op dat moment mogelijk sterk afwijkt van het gegeven. De compositie moet aangenaam zijn maar hoeft niet volgens een vaste regel. De jeugd heeft misschien als reactie op het vele, dat op ons allen al zeer lang afkwam méér behoefte aan echt goed realisme op alle levensterreinen dan wij denken. Want in veel opzichten lijkt onze maatschappij op drijfzand waar men in wegzakt. De communicatie is vaak verstoord. Er is echter ook een abstract lijkende kunst afgeleid van de natuur en goed van kleur en compositie, die minder gevaarlijk is (zelfs misschien zeer goed) maar beter dan de sjokkende dingen die wij soms maar op ons af laten komen in muziek, lektuur, posters, films etc. We moeten voorzichtig zijn met een te spoedig oordeel en te snelle conclusie. Het oordeel zou op ons zelf van toepassing kunnen zijn want kunst is in veel opzichten een spiegel van zijn tijd.

Conclusie

De christelijke cultuur heeft door de revolutionaire ontwikkelingen, waarbij filosofen, wetenschappers en kunstenaars hand in hand samenwerkten reeds veel schade geleden. Want wie zijn eigenlijk „De groten van alle tij-

den”?; zoals er stond boven een boek van Leonardo da Vinci. Salomo wordt in die rij niet genoemd. We mogen ons werk als christenen met blijdschap uitvoeren en weten, dat de eer uiteindelijk aan de Here toekomt. We kunnen ons wel eens afvragen of de techniek de mens niet steeds meer in z'n macht heeft en het gevoel wordt afgestompt. De techniek kan, als wij ons er door laten beheersen, opjagen en onrustig maken, zodat we geen oog of tijd meer voor onze medemens over hebben. Hopelijk vergis ik mij.

De techniek is een onderdeel van het kunnen van de mensheid, dus van de cultuur in brede zin, maar de vraag is of de mensen de gevolgen wel in de hand houden. We hoeven er ook als christenen niet afwijzend tegenover staan maar mogen ons wel afvragen, hoever kunnen we gaan? Kunst en het kunnen van de mens is voor de christen, datgene waarin hij zich onderscheidt van alle andere schepselen maar... wat deden en doen we er mee? Zijn we wel modern in bijbelse zin of vallen we terug in het heidendom waarvan we verlost zijn? Laten we hopen, dat de Here ons genadig wil zijn en aan zijn Verbond in Jezus Christus wil denken, ons ten leven. Wijsheid om te onderscheiden wil Hij ons op ons gebed geven.

Laten we ons gevoelsleven als één van de meest elementaire scheppingen, die God in onze harten legde niet verwaarlozen of beschadigen, want daardoor kunnen wij God en onze naaste liefhebben.

Geschiedenis christelijke pers in ons land

De geschiedenis van de christelijke pers in Nederland vanaf de tijd dat mr. Groen van Prinsterer in de vorige eeuw zijn eerste stappen zette op het terrein van de journalistiek dient nader te worden onderzocht en bestudeerd.

Tot deze conclusie zijn de heren, prof. dr E. Diemer, oud-hoogleraar in de communicatiewetenschappen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en B. van der Ros, oud-chefredacteur van het Reformatorisch Dagblad, gekomen bij een voorlopig onderzoek, dat zij thans instellen naar de rol van de christelijke pers in ons land in de afgelopen 150 jaren en van degenen, die aan deze pers hebben meegewerkt.

Zij willen een dringend beroep doen op allen, die op enigerlei wijze in het verleden bij de christelijke dag- en nieuwsbladen, alsmede familiebladen zijn betrokken geweest om oude exemplaren van deze bladen of correspondentie of ander materiaal in de breedste zin des woords in bruikleen af te staan ten behoeve van dit onderzoek.

Men wordt verzocht hiervan kennis te geven aan of zich in verbinding te stellen met Uitgeversmaatschappij J. H. Kok B.V., Gildestraat 5, 8263 AH Kampen.

Een abc van het Nieuwe Testament

Volgen of navolgen van Christus

Er is indertijd een beroemd boekje verschenen, dat de titel draagt: Navolging van Christus. Geschreven door een wereldvreemde broeder. Die zich terugtrok in een klooster. Hij schreef hoofdzakelijk over het innerlijke leven. Hij was een mysticus, een voorloper van latere geschriften over het „innige christendom”.

Dat alles heeft weinig of niets te maken met de echte navolging van Christus. Hij trok zich in de regel niet terug uit het volle leven. Hij verzamelde scharen om Zich heen en zocht vooral ellendigen op en hielp hen. Met vergeving of genezing of vermaning. En Hij riep z'n leerlingen niet op om zich uit het leven terug te trekken. Ze moesten wel niet van de wereld zijn maar wel er in. Om hun licht te laten schijnen voor de mensen, opdat die hun goede werken zouden zien. Laat ons maar nagaan, wat de Heiland Zelf en zijn apostelen over de navolging zeggen.

In de griekse wereld werd het woord „volgen” gebruikt van een soldaat, die z'n legeroverste volgde en diende. Of van een slaaf, die in dienst stond van z'n heer. Of van een leerling, die z'n leraar of filosoof volgde. Zo kunnen we ook wel zeggen, dat een christen een soldaat is in een heilsleger, onder leiding van zijn Heer. En van een slaaf, die onderworpen is aan z'n Eigenaar. En van een leerling, die de aanwijzingen van zijn Meester volgt en Zijn geboden onderhoudt. Hij gelooft het Evangelie en spant zich in om naar aanwijzing daarvan te leven.

In de letterlijke zin van het woord volgden de eerste discipelen Jezus op de voet. Zo deden trouwens de leerlingen van wijsgeren ook vaak. Ze woonden niet maar enkele lesuren van hun leraar bij. Maar leefden met hem in een gemeenschap. Zo ook de leerlingen van beroemde Rabbinen. De scharen volgden de Here Jezus ook wel. Maar soms „om den brode” en soms om wonder-tekenen te zien en wonderlijke genezingen bij te wonen. Toen het er op aankwam hebben ze in meerderheid de Heiland verlaten. Ze vonden Zijn rede hard. En velen hebben geroepen met hun leiders: „Kruist Hem, kruist Hem”. Jezus volgen was dus in Zijn tijd, in zijn gezelschap verkeren, Zijn woorden bewaren en alles

DOOR H. J. JAGER KAMPEN

meemaken wat Hij leerde en deed. Wij hebben de Here Jezus nog te volgen. In Zijn gemeenschap te leven. De Schrift noemt dat: In Hem blijven. Hij leidt ons ook nu vanuit de hemel door Zijn Woord en Geest. En wij van onze kant leven uit het geloof, naar Zijn wil en tot Zijn eer.

Persschouw

Kerkelijke eenheid

In het „Gereformeerd Weekblad” (Uitgave Bout, Huizen), orgaan van de Gereformeerde Bonders in de Hervormde Kerk, kwamen wij d.d. 13 april 1984 een artikel tegen over „Bezinning op de afscheiding” van de hand van ds W. van Gorsel te Wijk en Aalburg. Hierin gaat hij nader in op wat door ds J. H. Velema uit Nunspeet aan de orde werd gesteld op de gehouden conferentie van het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte. Daar werd door de geachte referent het één en ander over de kerkelijke gescheidenheid opgemerkt aan 't adres van de verschillende kerkelijke groeperingen binnen de zgn. gereformeerde gezindte. Dit gebeurde op een kritische, maar bewogen manier terwijl iedereen daarmee zijn winst kon doen. Uit genoemd artikel lichten wij het volgende:

Eén nationale gereformeerde kerk?

Velema kwam in zijn lezing opnieuw met de gedachte die hij al eerder heeft geopperd: één nationale gereformeerde kerk, waar allen één zijn in het geloof, zonder het in alles met elkaar eens te zijn. De vorming van zo'n kerk zag hij als een bewijs van trouw aan de akte van Afscheiding waarin verklaard werd „tevens ge-

Als we het N.T. nagaan dan blijkt, dat het volgen van Jezus radicaal moet zijn. We lezen in Lukas 9, dat sommigen van de hoorders het wel wat te licht opvatten. Er kwam iemand tot Hem en zei: „Ik zal U volgen, waar Gij maar heengaat”. Hij krijgt als antwoord: „Vossen hebben holen, vogels hun nesten. maar de Mensenzoon heeft zelfs geen kussen om zijn hoofd op te leggen.”

Tegen een ander zei Jezus: „Volg mij”. Maar toen deze verlof vroeg om zijn vader eerst te begravene – wat wel zal betekenen, dat hij wilde wachten tot de dood van zijn vader – dan staat de Heiland dat niet toe. Van uitstel komt allicht afstel. Een derde wilde eerst afscheid nemen van zijn familie, wat wel een hele poos kon duren. Maar om dezelfde reden als de vorige man, weigert de Heiland dat. En Hij laat volgen: „Wie gaat

ploegen en daarbij achterom kijkt, is niet geschikt voor het Koninkrijk Gods”. Als iets of iemand tussen ons en Jezus komt in staan, dan moet hij of zij of wat dan ook voor Jezus wijken. Massa's mensen gingen met Jezus mee. Daar was de Heiland wel blij mee, toch waarschuwde hij hen, dat ze zich wel moesten bezinnen eer ze begonnen. Hij zei: „Wie bij Mij wil komen, kan alleen mijn leerling zijn als hij zijn vader en moeder, zijn vrouw en zijn kinderen, zijn broers en zijn zusters en niet te vergeten zichzelf haat.” Dat wil zeggen dat een volgeling van Christus zijn familie en ook zichzelf op de tweede plaats moet zetten. Jezus gaat voor.

Vervolgens zei Christus: „Wie zijn kruis niet achter Mij aan draagt, kan onmogelijk mijn leerling zijn”. D.w.z. wie het lijden om Christus' wil niet wil dragen, kan Zijn navolger niet zijn. We moeten niet alle lijden een kruis noemen. Zoals we dat gewoonlijk doen met de uitpraak: Elk huis heeft zijn kruis. Het kruis van Christus is zijn dood én het lijden om Hem, dat het deel is van zijn discipelen. We zullen moeten leren er alles

meenschap te willen uitoefenen met alle ware gereformeerde ledematen en zich te willen verenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde vergadering, aan wát plaats God dezelfde ook verenigd heeft”.

Met alle waardering voor het idee van die éne gereformeerde kerk, misschien is het ongeloof, maar ik zie dat niet zitten. Het is volgens mij idealisme te menen dat men ooit synodaal-gereformeerden, vrijgemaakten, Nederlands Gereformeerden, Christelijk Gereformeerden en leden van de Gereformeerde Bond onder één kerkelijk dak zal kunnen samenbrengen. Maar al zou dat lukken, dan is er ook nog de Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk, die dan de kerk der vaders zou moeten verlaten. En stel dat ook dát probleem zou worden opgelost, moeten we dan alles wat in de Herv. Kerk en in de Geref. Kerken niet gereformeerd is en denkt, maar prijsgeven?

We stuiten hier op de vraag naar de grenzen van de kerk. Worden die grenzen bepaald door de instemming met de belijdenisgeschriften? Of liggen die grenzen, terwille van het Verbond Gods, toch ruimer?

Ik ben het met kollega van Gorsel eens, dat het opperen van de gedachte van één nationale gereformeerde kerk niet vrij is van een bepaald idealisme.

In een ander kader heeft ds Velema eens opgemerkt, dat het beter was, dat er twee kerken naast elkaar in vrede leefden dan dat twee kerken zouden fuseren met inbegrip van permanente ruzie. Ik geef het nu

maar met eigen woorden weer, maar daarop kwam het neer. Nu mag men het één niet tegenover het ander uitspelen. Want het is een onloochenbaar feit, dat je in het streven naar kerkelijke eenheid in smal en breed verband regelmatig van twee zijden wordt gedrongen. Aan de ene kant zeg je: We moeten ons ervoor blijven inspannen, want het is een gebod van Hogerhand. Aan de andere kant denk je soms: Laat de zaak maar zoals ze is. Wat halen we allemaal overhoop en wat zal het eindresultaat zijn? Niemand beschuldige de mensen, die last hebben van de laatste gedachten-gang, van een vorm van kerkelijk doemdenken. Toch zijn er zo nu en dan lichtpunten! Als je de ingezonden stukken in het „Ned. Dagblad” nagaat, ontdek je, dat er steeds meer vragen aan de kant van de vrijgemaakt-gereformeerden rijzen. En in de Gereformeerde Bond denkt men eraan eventueel in 1986 als „Samen op weg” gestalte heeft gekregen, de Hervormde Kerk alléén voort te zetten. Wie weet wat de HERE op langere termijn nog wil doen om de verstrooide kinderen van God bijeen te vergaderen? Want het is niet zo, dat wij mensen de eenheid maken. Nee, Hij moet ons de eenheid geven!

O. Mooiweer, Enschede

aan te geven als het er op aankomt Christus te volgen. Voor ons vlees, onze oude mens is het dus niet gemakkelijk leerling van Christus te zijn. Maar wel hebben we rijke beloften als we het doen. Petrus zei eens: „Wij hebben alles verlaten om u te volgen, wat zullen wij krijgen?”. Hij krijgt dan ten antwoord, dat ze eens als alles nieuw wordt in de heerlijkheid van Christus zullen delen. Maar ook in het heden zullen ze rijke vergoeding krijgen. „Ieder, die huizen, broers, zusters, vader, moeder, kinderen of landerijen verlaat om wille van Mij, zal honderdmaal zoveel terugkrijgen en het eeuwige leven ontvangen”. Na de Vrijmaking in '46 heb ik daarover eens gepreikt. Natuurlijk is wat velen van ons toen te lijden hadden niet te vergelijken met wat de discipelen ondervonden. Maar wij ondervonden toch ook, dat we veel terugkregen. We verloren vrienden, soms naaste familie, maar we kregen meer terug dan we verloren. Ik althans wel.

Als we zouden denken, dat dus het volgen van Christus maar een heel zwaar karwei is, dan vergissen we ons zeer. Onze oude natuur vindt dat wel, maar het is daarom nog niet waar. De Heiland heeft gezegd: „Ik ben het licht voor de wereld. Wie Mij volgt, bezit het licht, dat leven geeft en loopt niet langer in het donker”. In de wereld heerst duisternis en wie daarin wandelt weet niet waar hij terecht komt. En het einde is de duisternis van de dood. Het gescheiden-zijn van God, de Bron van alle leven, en van de Here Jezus, het Licht der wereld. Aan de discipelen zei Christus eens: „Het Licht is nog bij u, maar niet lang meer”. Hij zou van hen opvaren. Maar toch is Hij nog bij ons met Zijn genade en Geest. Het komt er op aan dat wij in het Licht geloven. Dan staan we aan de kant van het eeuwige Licht. Er is dan geen duisternis in Hem. Evenmin als in Zijn Vader.

Navolgen van Christus is geen nadóen. We moeten dunkt mij ook niet vragen in allerlei omstandigheden: „Wat zou Jezus doen”. Maar we zullen met elkaar moeten overleggen, wat Zijn wil is. En als we daarvan overtuigd zijn zonder tegenspreken gehoorzaam zijn. En dan ondervinden we, dat Zijn last licht en het juk zacht is. En dat Zijn geboden niet zwaar zijn. Dat wil niet zeggen, dat in sommige omstandigheden we het voorbeeld van Christus niet moeten volgen. Ik denk bijvoorbeeld aan de voetwassing in Johannes 13. Als Jezus – terwijl niemand

van de discipelen bereid was hun mede-apostelen dat slavenwerk te doen – de voeten van hen wast, staat Hij op en zegt ten slotte: „Ik heb jullie een voorbeeld gegeven; wat Ik voor jullie heb gedaan moeten jullie net zo doen. Geloof Mij, een knecht is niet meer dan zijn baas; een gezant niet meer dan degene, die hem gestuurd heeft. Gelukkig ben je als je dat onthoudt en in praktijk brengt”.

Voorts kunnen we denken aan wat Petrus schrijft in I Petrus 2:21: „Lijden is uw roeping. Christus zelf heeft voor u geleden en u daarmee een voorbeeld nagelaten. Volg dus Zijn voetspoor. Een zonde heeft hij nooit begaan, op geen leugen is hij ooit betrapt. Schold men hem uit, dan schold hij niet terug. Deed men hem leed, dan uitte hij geen verwensingen, maar vestigde hij zijn hoop op God, die rechtvaardig oordeelt”. Er zouden minder scheuringen in de Kerk zijn geweest als de gemeente daarnaar geleefd hadden.

Het N.T. is vol van aanwijzingen hoe wij Christus hebben na te volgen. Als „leerjongens”

van Christus zoals in een formulier staat als ik me goed herinner. In onze tijd mogen we daar rustig aan toevoegen als „leermeisjes” van Christus. Leerlingen van goede leermeesters volgen de leer van hun meester. Zo hebben wij te geloven onze Meester, die in zijn woord ons leert. Het Evangelie wordt ons door Christus en door zijn apostelen verkondigd. En door zijn Geest dringt hij ons tot geloof. We mogen onvoorwaardelijk de woorden van onze Meester geloven. Zomaar op zijn aandrang. En dan ook ons bekeren. Breken met het oude leven en opstaan als nieuwe mensen. En leven in gemeenschap met Hem. En door zijn genade onderhouden al wat Hij geboden heeft. Dát hoort even goed bij zijn leer als het Evangelie. En nergens staat dat dit een onmogelijke opgave is. Al laten hele scharen zich dat wijsmaken. Wat naar mijn vaste overtuiging „zorgeloze en goddeloze” mensen kweekt. De Evangelieën zijn vol van regels voor de navolging van Christus. In Johannes 15:13 zegt de Heiland tot zijn discipelen: „Jullie zijn mijn vrienden, als je doet wat ik je opdraag”. En aan de aposte-

siast aan beginnen. En daarin volharden tot het einde. De Evangelieën zijn vol van bevelen. Niet alleen de Bergrede maar door alle Evangelieën heen. En dito de Brieven. En ergens staat dat Christus zich een volk bereid, laaiend enthousiast om zijn bevelen te doen!

len droeg Hij op: „Maakt de volken tot mijn leerlingen en leert hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb”. Dat we de volkomenheid in dit leven niet bereiken is ons zo herhaaldelijk en met kracht ingeprent, dat ik dit toch zeker niet herhalen hoef. Laten we er maar enthousiast

Boekbespreking

Hans Werkman:

„Het hart op tafel” - Ervaringen en feiten rondom hartoperaties - met medewerking van Prof. dr P. J. Kuijpers, hartchirurg.

Uitgave van J. H. Kok, Kampen - 237 pag. Prijs f 27,50.

Dit boek — waarvan intussen een tweede druk verscheen — ligt al een hele tijd op bespreking in dit blad te wachten. Mijn excuus aan het adres van schrijver en uitgever voor dit verzuim. Uitstel van deze boekbespreking betekent overigens niet, dat ik gearzeld heb wat betreft de inhoud. Integendeel.

De schrijver, die op een uitvoerige manier zijn ervaringen rondom een hartoperatie in Amerika op papier heeft gezet weet de lezer te boeien. Al ervaart iedereen op eigen wijze het ondergaan van een dergelijke operatie, er zijn vele dingen waarin ik mijn eigen omstandigheden van enkele jaren geleden herken. Ik ben toen zelf in het Antonius-ziekenhuis te Utrecht opgenomen geweest voor een dubbele klepoperatie. Je ziet er ontzaglijk tegenop. Maar als je terugkijkt kom je tot de konklusie, dat het allemaal anders is gegaan dan je aanvankelijk gedacht had. Het geloof is voor Gods kind een geweldige troost en bemoediging. Het bezig-zijn met de Bijbel ook vlak voor de operatie zoals Hans Werkman dat beschrijft heeft — het is ook mijn ervaring geweest — een aparte betekenis. Je krijgt kracht om je over te geven aan je Heiland. Ik vind het fijn, dat de schrijver dat zo nu en dan aan de orde stelt. Hij loopt er niet mee te koop en wil bij de lezer niets forceren. Zo komt het des te beter over. Het is een feit, dat je ook ná de operatie nuchter moet leren leven met de werkelijkheid.

Het boek bevat veel informatie en mooie foto's, die één en ander te zien geven van wat er met je gebeurt als je een dergelijke operatie moet ondergaan. Het lijkt allemaal erg griezelig, maar het is goed tijdig kennis te verzamelen van wat je te wachten staat. Door de deskundige inbreng van Prof. Kuijpers, die inmiddels overleden is, heeft het boek in medisch-technisch opzicht nog aan waarde gewonnen. Buiten een

Alle gij volkeren

Vgl. Psalm 47

1. Alle gij volkeren, jubelt en klapt in de handen!
Zingt Hem een vrolijk lied, mensen uit allerlei landen!
Hij is geducht,
troont boven wolken en lucht:
Hij houdt de aarde-in zijn handen.
2. Om u te redden heeft God de Geliefde gezonden,
voor uw verlossing droeg Christus zijn smaad en zijn wonden
Nu ziet Gods oog
in Hem u aan van omhoog:
gij hebt genade gevonden.
3. Onder gejuich is de Heer naar de hemel gevaren:
Hem gold de lof en het lied van de engelscharen.
Bazuingeschal
klonk voor de Heer van 't heelaal:
Koning van hemel en aarde!
4. Christus voer op om bij God u een plaats te bereiden:
gij hebt een machtige Pleiter aan Gods rechterzijde.
Door 's Vaders Zoon
gaat gij nu vrij tot Gods troon:
Hij trad voor u tussenbeide.
5. Zingt dan, o volken, uw lied voor de Koning der aarde,
die in zijn heiligheid u voor de heiltijd bewaarde.
Die u verhief
tot Abrams zaad, heeft u lief.
Hem zijn de schilden der aarde!

JOOP KLEIN, 1970

Melodie: „Lof zij de Heer, de almachtige Koning der ere” (Liedboek 434)

goede opvang in het ziekenhuis zelf kan deze uiteenzetting helpen om de mensen op het ingrijpende gebeuren in hun leven voor te bereiden. Het is goed een dergelijke uitgave ook aan je familieleden in handen te geven. Zij voelen zich in het bijzonder in zó'n situatie vaak machteloos. Verder ben ik het met Hans Werkman helemaal eens als hij schrijft op blz. 43: „Aanstaende hartoperatie-patiënten moeten veel meer contact hebben met al geopereerde patiënten, die hen goede informatie kunnen geven.”

Het boek is keurig uitgegeven en zijn prijs echt waard! Graag wil ik het hierbij aanbevelen.

A. Mooiweer-Janssens, Enschede

—o—

J. J. Arnold:

„Dinge ndie wij niet zien”, Prekenbundel - 167 pag.
Uitgave van Oosterbaan en Le Cointre, Goes.
Prijs, gebonden, f 23,90.

Ds J. J. Arnold is geen onbekende figuur. Hij heeft o.a. in de loop van verschillende jaren heel wat boekbesprekingen geleverd in het „Nederlands Dagblad”. Daaruit bleek steeds weer hoe hij nauwkeurig te werk gaat in de beoordeling van andermans werk. Welnu, diezelfde eigenschap blijkt ook zonneklaar uit dit boek, dat ons ter bespreking in dit blad werd aangeboden. De (vrijgemaakt) gereformeerde emeritus-predikant van Amersfoort-West heeft deze prekenbundel opgedragen aan genoemde gemeente, die hij vijf en twintig jaar dienen mocht. In zijn „Woord vooraf” verontschuldigt de auteur zich ten aanzien van de eigenaardige manier van zeggen waaraan hij zich schuldig maakt zoals hij het zelf uitdrukt. Wij willen dat excuus van harte aanvaarden, maar vinden het eigenlijke helemaal niet nodig. Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is en dat de echtheid van de gemaakte en uitgesproken preken bijna geheel bewaard is acht preken wij een pluspunt! De bundel bevat vier preken uit Amos en acht preken uit de brief aan de Hebreëen. Van de preken uit Amos heeft ons met name die over Amos 5:4-6 aangesproken. In bedoelde preek wordt duidelijk getekend hoe goed zijn uitspraken tot het heil aan het adres van zijn volk motiveert: „Onze God wil een koesterend vuur zijn en niet een vertérend vuur.” (p. 60). In de preken uit de brief aan de Hebreëen komt sterk naar voren, dat het volk van God het in deze wereld alleen vermag uit te houden door de kracht van het geloof. Er zijn veel dingen, die wij nog niet zien. Daardoor wordt de spankracht van ons geloof beproefd. Maar de predikant, die hier aan het woord is, is vuurbang voor de om zich heen grijpende kracht van het ongeloof. Dat ongeloof is als een besmettelijke pestziekte. We hebben elkaar te pesten — dat is nog iets anders dan elkaar alleen maar vermanen — om trouw te blijven en te strijden aan de frontlinie, die de Here heeft uitgestippeld. „We zijn elkaars herders” (p. 83). Als dat eens wat meer werd gehonoreerd zou de gemeente er anders gaan uitzien. In de preek over

het offer van Abel konkludeert m.i. de auteur tevél uit de spaarzame gegevens, die Genesis 4 ons aanreikt. Er is iets in het leven van beide broers geweest, dat Góó alleen kon ontdekken en taxeren in het kader van het geëiste geloof en de gevraagde liefde. De preek over Hebr. 11:1-3 — Thema: „De zekerheid van het leven in geloof als moedeloosheid dreigt”, achten wij sublieu! Er zit in de prediking van collega Arnold een bepaalde dynamiek. Je kunt al lezend merken hoe hij op dreef kwam toen hij bezig was het Woord, uitgaande van die bepaalde tekst, voor de gemeente te ontvouwen. Deze preken zijn sterk exegetisch. De zgn. toepassing ontbreekt niet, maar had o.i. wel meer persoonlijk toegepast mogen worden. Wij betreuren het, dat in verschillende preken te weinig Schrift met Schrift vergeleken is. Niet, dat men in elke preek de hele Bijbel moet doorwandelen, want dan wordt het geheel puur ongenietbaar. Maar toch wel zó, dat gewezen wordt op het Schriftverband. Deze preken hebben alle een thema en verdeling. Daar hebben wij als zodanig geen bezwaar tegen. Of de hoorders het allemaal vast kunnen houden blijft voor ons een open vraag. Zeker wanneer één en ander zo nu en dan wat wijdlopie dreigt te worden. Wij willen onze waardering uitspreken voor wat Ds Arnold in deze prekenbundel ons biedt. Het verkrijgt je Schriftkennis en doet je de Here, de God van het Verbond, zien in zijn genade en gericht. En daar gaat het toch om in de prediking van het heilig evangelie! Het boek is keurig uitgegeven. Wij bevelen lezing van dit werk hartelijk aan!

O. Mooiweer, Enschede

—o—

Bidden en bijbellezen

Enkele jaren vóór WO II verscheen bij Van Bottenburg, Amsterdam, een serie van 3 boeken „voor de rijpende christelijke jeugd”. In fris gele band met helder groene opdruk uitgegeven. Als ik ze in mijn boekenkast zie staan herinneren ze me aan de periode-jeugdvereniging van toen. De jongeren hebben, ook in die tijd, veel steun gekregen van de ouderen, maar — en dat bemerk je eerst achteraf — het was veelal in een ernst belevende stijl. Dat paste in die tijd. Deze boeken echter poogden „een gesprek met die jeugd zelf (te zijn) over kwesties, die hun leeftijd rakende”. Vandaar dat daarin zaken als beroep en studie, ontspanning, politiek enz. aan de orde kwamen, evenals „bidden en bijbellezen”. Het hoofdstuk, dat daarover handelt, schreef de heer A. Janse, onder ons nog wel bekend. Het is nu afzonderlijk opnieuw uitgegeven in de brochure-reeks van het „Gereformeerd Schoolblad”. Het leest gemakkelijk, juist ook omdat de gesprekstoon gewoon is. Je wordt aangesproken. En op een eenvoudige manier. Over werkelijkheden, die je in je eigen leven tegenkomt. Een voorbeeld daarvan, over de manier van bidden. „Scrupulieuze mensen kunnen als ze op audiëntie zijn bij H.M. de Koningin, zó confuus

worden door op zichzelf te letten, of ze wel alles goed doen, dat ze hun nood en wens niet voldoende kunnen uiten en de welwillendheid van hun Vorstin niet voldoende waarderen. Ze staan zichzelf in de weg. Bij 't bidden tot God komt deze houding nog veel meer voor. Want de zelfhandhaving tegenover God is zo geheel naar het natuurlijk hart des menschen, dat er een nieuw harttegebed nodig is, om met de eigenwillige gebeds-godsdiensel te kunnen breken. Altijd weer zal het hart begeren van nature, om door ónze godsdienstigheid des gebeds, Gode welbehagelijk te worden. Het welbehagen in ons krijgen zal.” (pag. 5). Zó dus niet tot de HERE gaan. Wel zoals de Here Jezus Zijn discipelen leerde de bidden „Onze Vader”, vanuit de kinderverhouding-om-Christus-wil (pag. 13).

Een tweede voorbeeld van dat gewone, werkelijke, in het bijbellezen „t allermeeste gaat het in de Schrift niet over óns en óns leven, noch over de gelovigen, wier namen in de Schrift vermeld staan, maar over ónze God en over onze Heer, Jezus de Christus. En dan moet ons hart nog méér luisteren dan wanneer het over óns in verband met de Schrift gaat.” (pag. 23).

De inhoud van wat nu als brochure is uitgegeven, is nog steeds bij-de-tijd; we mogen de redactie van genoemd schoolorgaan wel dankbaar zijn dat zij deze — en vele andere — brochures heeft uitgegeven. En zó'n dankwoord is ook daarom op zijn plaats, omdat er een gewijzigde opzet te wachten is. De Vereniging van Gereformeerde Onderwijzers en Leraren (VGOL) is nu aan het begin van dit jaar opgeheven. In haar plaats zal nu een werkgroep-Gereformeerd Schoolblad de reeks voortzetten. Deze werkgroep bestaat uit: ds J. C. Janse, Ermelo; F. Leenman, Wezep; J. Schaafsma, Zuidhorn; C. J. Stahlie, Uithoorn; J. L. Struik, Heino en G. Treurniet, Berkel en Rodenrijs. We wensen de broeders veel voorspoed bij dit werk.

Abonnees op de serie ontvangen voor f 12,— vier brochures per jaar. Ze zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar, maar dan betaalt U meer. Voor de besproken uitgave is dat f 4,20 en als U dit bedrag overschrijft op postrekening 800093 van de Rabobank te Heino t.g.v. J. L. Struik, rekeningnr. 32.7150.602 ontvangt U het besproken boekje franco thuis.

M. de Jonge, Voorburg

Kerknieuws

Katwijk

Wegens het overlijden van br. H. G. Lammens, veranderen in het Informatieboekje 1984: **Diaconie: R. Roukema**, Regulus 8, 2221 MS Katwijk Z.H., tel. 01718-22481.

Ned. Geref. Kerk Rijsbergen

De scriba van de kerk is thans: br. M. Ruis, Kerkakkerstraat 44, 4891 AG Rijsbergen. Tel. 01606-1738.

Administratie

Administratie-adres:

Kon Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 45,— per jaar of f 24,— per halfjaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

„Druckterij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Ned. Geref. Kerk Bunschoten-Spakenburg

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds L. W. G. Blokhuis van Schiedam.

Wijziging scribaat Assen

De scriba van de Ned. Geref. Kerk te Assen is thans: dhr. J. O. Mulder, Hietlanden 24, 9407 JG Assen. Tel. 05920-45583.

Herinnering landelijke vrouwencontactdag

De jaarlijkse vrouwencontactdag zal zoals u weet plaats vinden op woensdag 12 september te Ede.

Plaats: De Open Hof, Hoflaan 2, wijk Veldhuizen.

Aanvang: 10.30 uur, de kerk is open vanaf 9.30 uur.

Spreker op deze dag is ds C. P. Plooy uit Ede.

Het onderwerp is: Leven in de vreze des Heren.

De kosten bedragen f 10,—; koffie en broodmaaltijd inbegrepen.

Noteert u deze dag alvast in uw agenda.

We rekenen op een volle kerk.

Evangelische woongemeenschap?

Bestaat er in Eindhoven voor een jonge mensen belangstelling voor een Evangelische woongemeenschap?

Om dat te peilen willen we een bijeenkomst houden in de pastorie van de Koenraadkerk (Koenraadlaan 61, tegenover het Evoluon) op zaterdag 23 juni 1984 van 10.30 tot 15.30 uur. Ideeën en ervaring zullen worden ingebracht door Alfred van Wijk (heeft in Utrecht bijgedragen aan de stich-

Draag
Uw
steentje
bij
voor
Opbouw

Geef een
adres door
van een
nieuwe
abonnee
- Dochter
- Zoon
- Familielid
- Vriend(in)?

Bouw aan Opbouw

○ kennismakingsnummers
○ abonnement

Naam
Adres
Postcode en plaats
Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder post-
zegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

ting van een Evangelische Studenten-
huisvesting) en Koosje Griffioen
(maakt deel uit van een woonge-
meenschap in Amersfoort).
Aanleiding tot dit initiatief is de mo-
gelijkheid dat in het Koenraad-
komplex onderdak wordt gevonden
voor een woongemeenschap.
Inlichtingen en opgave bij: Jan Bok,
de Bleker 31, Veldhoven, tel. 533287
en Geert en Anneke de Heer, Made-
liefstraat 44, Eindhoven, tel. 124750.

Vakantiegangers Zuid Limburg!

De diensten van de Nederlands Ge-
reformeerde Kerk te Maastricht
worden gehouden om 9.30 uur en
17.00 uur in de Waalse kerk, Pieter-
straat 6.
Het kerkgebouw is te bereiken door
de borden Centrum te volgen. Da-
delijk na het passeren van de Maas,
nog op de (Kennedy)brug, via een
krul afdalen naar de begane grond.
Vierbaansweg oversteken, daarna
rechtsaf tot de stadspoort; auto par-
keren. De weg lopend vervolgen door
de stadspoort tot de Pieterstraat, dan
rechtsaf; de kerk ziet U dan na 50
meter links.

Nijmegen — studenten e.a.

Van alle aankomende en reeds in
Nijmegen studerende jongelui, en
van allen die om andere redenen in
Nijmegen en omgeving verblijven,
zullen we graag de namen en adres-
sen ontvangen.
Willen die hierbij betrokken
zijn (de jongelui zelf, hun ouders en
de kerkeraden) hieraan zoveel mo-
gelijk meewerken?
Ook als men de weekenden niet in
Nijmegen is, is het voor het onder-
ling contact toch van belang dat we
deze adressen kennen.
We zien met belangstelling naar de
opgaven uit!
U kunt ze zenden aan: P. de Putter,
scriba Ned. Geref. Kerk van Nijme-
gen, Uranusstraat 41, 6543 XR Nij-
megen, tel. 080-771673; b.g.g. H.
Meima, tel. 080-567564.

Uit breder kring

Youth for Christ: Geen sekte maar arm van de kerk

De Tweede Kamercommissie voor
sektenonderzoek concludeert dat
sekten niet schadelijk zijn voor de
geestelijke gezondheid van jongeren.
Minder in het nieuws komt een an-
dere conclusie, namelijk dat een
'nieuwe religieuze beweging' als
Youth for Christ, betrokken in dat
onderzoek, absoluut niet als sekte
gezien kan worden.
Van het begin van het onderzoek af
heeft Youth for Christ benadrukt
haar taak in nauwe verwevenheid met
de kerken op te vatten en te willen
uitvoeren.
Vanuit de visie een brug voor jon-
geren naar de kerk te willen zijn
heeft een 'parakerkelijke' beweging
als Youth for Christ altijd haar flexi-
biliteit en eigentijdse taal en midde-
len willen benutten om jongeren te
bereiken, die buiten het bereik van
de kerken blijven. Een arm van de
kerk nâar jongeren — dóór jongeren.

Steeds sterker wordt de tendens dat
Youth for Christ juist ook randker-
kelijke jongeren bereikt, die 'terug-
gewonnen' worden voor de kerk.
Onlangs werd dan ook vastgesteld
dat Youth for Christ de huidige uit-
tocht van jongeren uit de kerk helpt
tegengaan. Voor Youth for Christ
is daarbij een belangrijk doel, dat
jongeren hun plaats in de gemeente
leren vinden.

Samenwerking — Op plaatselijk vlak
zijn de activiteiten van Youth for
Christ en de kerk vaak nauw met
elkaar verbonden. Ambtsdragers van
de kerken en medewerkers van
Youth for Christ functioneren we-
derzijds in aktiviteiten.
In een recent nummer van „Inhoud”,
het informatieblad van Youth for
Christ, sprak onlangs een aantal pre-
dikanten van diverse kerken dan ook
vanuit eigen ervaring van vruchtbare
en onmisbare samenwerking.
Ook in een folder over Youth for
Christ legden enige tijd geleden o.a.
prof. dr Roscam Abbing, prof. dr
Runia, dr Simonis en prof. dr Ver-
kuyl de nadruk op de unieke rol, die
Youth for Christ voor de kerken
vervult.

Gods oog zag reeds zijn pril begin,
van zijn bestaan wist Hij de zin,
van toen af dat het aanvang vond,
geschapen in de diepe grond.
God heeft zijn dagen opgeschreven
reeds voor de aanvang van zijn leven.

God vertrouwde een zoon
aan onze zorgen toe.

JOHANNES SHANTHA

Harry en Ria
van Baars-Verkade

16 mei 1984
Burg. Pruisningel 39
3131 JN Vlaardingen

Johan is 28 februari 1984 te Ratnapura
op het eiland Sri Lanka geboren.

Met ontroering deelt de Raad van
de Ned. Geref. Kerk te Katwijk mee,
dat de HERE tot Zich genomen heeft
onze diaken, broeder

H. G. LAMMENS

in de leeftijd van bijna 64 jaar.

Met dankbaarheid gedenken wij zijn
werk en liefde voor de gemeente.

De HERE trooste onze zuster en
haar kinderen.

Voor de Raad,
ds W. Janse
J. Krabbendam, praeses

Katwijk, 28 mei 1984

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

WAAROM PSALTER 1980?

Na ruim vier eeuwen de eerste en
enige psalmberijming

- waarin de verschillende namen
van God zo nauwkeurig gebruikt
zijn wâar en zoals die in de H.
Schrift staan.
- die zó duidelijk aansluit bij de
tekst van de Bijbel.
- waarin zo sterk bij aanvulling of
weglating, noodzakelijk door de
binding aan gegeven melodie en
rijmschema, het verband met de
tekst eromheen is gehandhaafd.

Zingt bovendien prettig, ook bij sa-
menzang, door juiste aansluiting van
woord aan melodie.

Bestel a.u.b. 2e herz. druk PSALTER
1980 door storting van f 20,— (+
f 4,25 verzendk. op giro 2970800
t.n.v. Penn. Stichting ter Verkrijging
van Schriftuurlijke Psalmberijming
(S.S.P.), Lindenlaan 37, 1544 AS
ZAANDIJK. Ook leverbaar via boek-
handel.

STICHTING

Signaalkampen
DER C.S.B.

Nu is het tijd om aan je vakantie te
denken. Wij organiseren christe-
lijke kampen voor scholieren van
13-18 jaar.

zeil-, fiets- en landkampen

Als je zin hebt, om van de zomer
een kamp met een stel leeftijd-
genoten te doen, vraag dan ons
gratis affiche aan (d.m.v. een brief-
kaart aan onderstaand adres met
vermelding „Opbouw”).

Postbus 5349, 1007 AH Amsterdam
020-120374

Zoekt U een camping waar U zich als
Christen thuis kunt voelen?

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”

biedt U o.a. een fijn programma
tijdens de vakantieperiode.
Tevens verhuren wij (toer)cara-
vans. Vraag folder.

Bosweg 17 — 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03429-2942

Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur
ter drukkerij zijn.

Advertenties met een foto of tekening 1 week voor
verschijning van dit blad!